

Gutten som drog omkring for at lære at grøsse.

(Tysk eventyr.)

Det var engang en mand som hadde to sønner. Den ene var en gløgg fyr, som kunde greie hvad det skulde være; men den yngste var saa rent enfoldig, de kunde ikke faa lært ham nogen ting, og folk mente at faren kom til at faa sin haarde nød med den gutten. Skulde noget gjøres, var det altid den ældste som maatte ta fat; men sendte faren ham i noget erende sent paa kvelden, og veien gik bortom kirkegaarden, saa bad han for sig og sa: „Aa nei, lat mig slippe ikveld. Huf, det grøsser i mig!“ Gutten var noget mørkerød av sig. Det kunde ogsaa hænde, naar de sad ved peisen om kvelden, og det blev fortalt eventyr om noget fælselig, at en og anden ropte: „Huf, det grøsser i mig!“ Den yngste gutten sat borte i kroken og hørte dette. „Altid siger de: Det grøsser i mig!“ tænkte han ved sig selv. „Jeg skjønner ikke hvad de mener. Det grøsser slet ikke i mig. Det maa vel være en vanskelig kunst, som jeg har tungt for at lære.“

Saa hændte det en dag at faren sa til ham: „Hør nu, gutten min, du er nu baade stor og sterk,

saa det er paa tide du lærer noget, du ogsaa. Se bare paa broren din, hvor strævsom han er. Du faar se til at komme ut og tjene dit brød.“

„Det er rigtig sandt det, far,“ sa gutten „Kunde jeg ikke drage ut og lære at grøsse? Det har jeg slik lyst til.“

— Da lo den ældste. „Nei, hvor dum han er, denne broren min,“ tænkte han; „ham kan det da umulig bli noget av.“

Faren sukket og svarte: „Den kunsten kan du vel tidsnok faa lært; men du tjener ikke dit brød med den.“

En stund efter kom klokkeren til gaards. Faren klaget da sin nød for ham, og fortalte om denne gutten som de ikke kunde faa lært nogen ting. „Tænke sig til,“ sa den gamle til klokkeren, „da jeg spurte ham hvad han vilde tjene sit brød med, saa svarte han at han vilde drage ut for at lære at grøsse.“ — „Ikke andet?“ svarte klokkeren. „Send ham bare til mig, saa skal nok jeg lære ham at grøsse, det kan han lite paa.“ Dette tilbud tok faren imot, for han tænkte at klokkeren mulig kunde faa skik paa gutten. Klokkeren tok ham da med hjem til sig og satte ham til at ringe i taarnet. Da nogen dage var gaat, vækket han gutten midt paa natten, og sa at han skulde gaa op i taarnet og ringe. „Du skal nok faa lært at grøsse,“ tænkte han, og lurte sig i forveien opover trappen. Da gutten var kommet helt op og skulde til at ringe, fik han se en hvit skikkelse som stod i trappen, bent imot lydhullet.

„Hvem er du?“ ropte gutten; men den hvitklædte hverken svarte eller rørte sig. „Svar straks, hører

du!“ ropte han igjen, „eller se til at dra dig unda, og det fort! Hvad har du at gjøre her midt paa natten?“ Men klokkeren blev staaende urørlig, forat gutten skulde tro han saa en dødning. Atter ropte gutten: „Hvad vil du her? Svar, ifald du er et skikkelig menneske, ellers hiver jeg dig nedover trappen.“ Men klokkeren tænkte det ikke var saa farlig ment, gav ikke en lyd fra sig, og blev staaende stiv som en støtte. Gutten ropte for tredje gang, og da det nyttet like litet som før, gik han bent bort til skræmslet og gav det et støt, saa det rullet ned over trappen og blev liggende i kroken. Saa ringte han med klokken, gik hjem og la sig til at sove, uten at sige nogen et ord.

Klokkerkonen ventet længe paa manden; men han kom ikke. Da blev hun ræd, vækket gutten og spurte: „Vet ikke du hvor manden min er blit av? Han gik op i taarnet fore dig.“ — „Nei,“ svarte gutten, „men der stod en fyr i trappen, bent imot lydhullet, og da han ikke gav noget svar og heller ikke vilde gaa sin vei, saa drev jeg til ham, saa han røk nedover trappen. I faar gaa avsted og se efter. Det skulde rigtig gjøre mig ondt, om det var klokkeren.“ Konen fôr av gaarde og fandt manden sin, som laa i kroken og jamret og jøjet sig; for han hadde brutt benet.

Hun bar ham hjem og løp stortutende avsted for at klage gutten hjemme hos faren. „Nei for en ulykke sønnen jers nar ført over os!“ ropte hun. „Han har kastet manden min nedover trappen, saa han har brutt benet. I maa skille os av med den fyren, og det baade fort og snart!“ Faren blev rent forfærdet,

løp avsted, og til at skjende paa gutten. „Hvad er det nu for skarvestykker du har gjort!“ ropte han. „Jeg mener den onde selv er faret i dig!“

„Hør nu, far,“ sa gutten; „dette er ikke min skyld. Han stod der midt paa natten og saa ut til at ha ondt i sinde. Jeg visste ikke hvem det var, og saa ropte jeg til ham tre ganger at enten skulde han svare eller ogsaa gaa sin vei.“ — „Aa jøje mig!“ ropte faren, „av dig har jeg bare ulykker ivente! Gaa bort fra mine øine! Jeg vil aldrig se dig mer.“ — „Det skal jeg nok,“ svarte gutten. „Saasnart det blir lyst, skal jeg lægge i vei og prøve om jeg ikke kan lære at grøsse; saa kan jeg da én kunst, og saa faar jeg se til at tjene mit brød selv.“ — „Lær hvad du vil for mig,“ svarte faren; „det er mig det samme. Se, her har du femti daler; drag saa ut i den vide verden; men sig ikke til nogen hvor du er fra, eller hvem som er din far; for jeg har jo bare skam av dig.“ — „Som du vil, far!“ svarte gutten. „Er det ikke andet du kræver av mig, skal jeg nok tjene dig i det.“

Da det lysnet av dag, stak gutten de femti dalerne i lommen, strøk bortover landeveien, og sa hele tiden til sig selv: „Bare jeg kunde lære at grøsse! Bare jeg kunde lære at grøsse!“ Saa kom en mand gaaende; han hørte det gutten gik og mumlet, slog følge med ham, og da de hadde gaat et stykke, kom de til galgebakken. „Ser du det rare træet der borte?“ sa manden og pekte paa galgen. De syv karene deroppe har nylig holdt bryllup med repslugerens datter, og nu øver de sig i flyvekunsten. Sæt dig ned under dem, og vent til det blir midnat, saa tænker

jeg nok du skal faa lære at grøsse.“ — „Er det ikke andet som skal til, saa er det jo en let sak,“ svarte gutten, „og kan jeg bare lære at grøsse, saa skal du faa de femti dalerne jeg har. Kom igjen imorgen tidlig, saa faar vi tales ved.“ Dermed gik han op paa bakken, satte sig under galgen, og ventet taalmodig til det blev mørkt. Da det led ut paa natten, kom han til at fryse og gjorde op en ild for at varme sig. Mot midnat blev det slik sur vind saa han hadde nød med at holde varmen; vinden tok i dødmændene som hang i galgen, og dunket og dasket dem mot hverandre, og saa kom han til at tænke paa at de visst kom til at fryse, saa koldt som det var. Snild og god var han, og syntes synd i dem, og derfor satte han stigen op til galgen, krøp tilveirs, løste den ene efter den andre og hentet dem ned alle syv. Saa karet han op i varmen og satte dem i en ring rundt om baalet, forat de kunde ha det godt og hyggelig; men de sat der uten at røre paa sig, og om en stund tok ilden fat i klærne paa dem. Han ropte da til dem at de fik ta vare paa klærne sine. Men dødmændene svarte ikke et muk og lot fillerne brænde. Da blev gutten harm og sa: „Vil dere ikke gjøre som jeg siger, saa vil jeg ikke ha dere hernede,“ og dermed hængte han dem op igjen. Han blev nu sittende alene ved baalet, og faldt i søvn. Da det blev lyst, kom manden og vilde ha de femti dalerne; „for nu har du vel lært grøsse?“ sa han. „Neimen om jeg det har,“ svarte gutten, „Hvem skulde vel lært mig det? De deroppe har ikke lukket op munden. De har ikke bedre vet end at de lar klærne brænde av kroppen paa sig.“ Da skjønnte manden at de femti

dalerne fik han ikke denne gang; slik en raring hadde han aldrig truffet før, tænkte han, og dermed gik han sin vei.

Saa gik gutten videre, og sa igjen til sig selv: „Bare jeg kunde lære at grøsse! Bare jeg kunde lære at grøsse!“ Dette hørte en vognmand som kom gaaende bakefter ham, og saa spurte han gutten: „Hvad er du for en kar?“ — „Det vet jeg ikke,“ svarte gutten. Saa spurte manden igjen: „Hvor er du fra?“ Men det visste gutten heller ikke. „Hvem er din far da?“ spurte vognmanden. Jo, det visste da gutten; men han hadde ikke lov til at si det, sa han. „Hvad er det du gaar og snakker med dig selv da?“ spurte vognmanden. „Aa, jeg vilde saa gjerne lære at grøsse,“ svarte gutten; „men det er nok ingen som kan lære mig det.“ — „Det kan det vel bli raat med,“ svarte vognmanden; „bare følg med mig.“ Gutten fulgte med ham, og om kvelden kom de til et vertshus; der skulde de bli natten over. Med det samme de kom ind, tok gutten paa igjen: „Nei, kunde jeg bare lære at grøsse!“ Verten hørte det, gav sig til at le og sa: „Er det ikke andet du ønsker, saa tænker jeg du kan faa din lyst stillet.“ — „Aa, bare ti med dig!“ sa konen; „det er nok av dem som har sat livet til her før; det var synd, om de vakre øinene aldrig mer skulde faa se dagens lys.“ Men gutten mente, at om det gik aldrig saa galt, vilde han prøve at lære det likevel; det var jo det han var draget ut i verden for. Og manden i huset fik ikke fred, før han fortalte at i nærheten var et fortryllet slot; der kunde gutten nok lære at grøsse, ifald han turde holde vakt der tre nætter i rad. Kongen hadde lovet sin

datter til den som turde gjøre dette vaagestykke; for da var troldommen løst, og denne prinsessen var den fagreste ungmø som solen nogen gang hadde skinnet paa. I slottet var store rigdommer gjemt; over dem holdt onde aander vakt; men blev deres vælde brutt og skatten fri, kunde den nok gjøre en fattigmand rik for levetiden. Mange var gaat ind for at prøve, men ingen var kommet levende ut igjen.

Morgenen efter gik gutten op til kongen og sa: „Ifald jeg faar lov, vil jeg gjerne vaake i det fortrylledte slottet.“ Kongen saa paa ham, likte ham godt, og sa: „Du kan faa lov til at ta tre livløse ting med dig ind paa slottet.“ Gutten svarte: — „Saa vil jeg bede om ild, og en dreiebænk, og en tollekniv.“ Kongen lot sørge for at dette var paa rede haand. Da det mørknet, gik gutten op paa slottet, tændte paa varmen i et av kamrene, og satte sig paa dreiebænken. Kniven hadde han ved siden av sig. „Bare jeg nu kunde komme til at grøsse!“ tænkte han; „men det lærer jeg nok ikke her heller.“ Ved midnatstid vilde han kare op i ilden, for at faa den til at lue sterkere; da skrek det med ett borte i en krok: „Mjau, mjau! Vi fryser saa!“ — „Er det noget at skrike for da, tossehoder!“ ropte han. „Kom hit og varm dere her!“ Og just som han hadde sagt det, kom to store sorte katter farende med et vældig sprang, satte sig paa hver side av ham og glodde vildt paa ham med sine luende øine. Da de hadde varmet sig en stund, sa den ene av dem: „Kom gut, saa skal vi spille kort!“ — „Gjerne det,“ svarte gutten. „Men lat mig nu først se labbene dine!“ — Katten strakte frem klørne. „Det var da nogen stygge, lange negler,“ sa gutten.

„Det er nok bedst jeg klipper dem noget.“ Dermed tok han begge kattene i nakken, slængte dem op paa dreiebænken, og skrudde fast labbene. „Jeg spiller ikke kort med nogen som har slike fingrer,“ sa han, og saa slog han dem ihjel begge to og hev dem ut i dammen.

Da dette var vel gjort, og han atter skulde sætte sig bort til varmen, saa yrte det frem, fra hver en krok, svarte katter og svarte bikjer med gloende lænker; flere og flere kom sættende, saa han hadde sin nød med at berge sig for dem. De sparket ut ilden for ham, spredde den utover, og holdt rent paa at slukke den. En stund saa han rolig paa dette; men da han syntes det blev for galt, grep han til kniven. „Ut med pakket!“ ropte han, fôr ind paa dem og hugg og stak for fote, det bedste han orket. En del av dem satte paa sprang og blev borte, resten slog han ihjel og hev dem ut i dammen.

Da han var færdig med det stykke arbeide, karet han ilden sammen igjen, pustet paa glørne og varmet sig. Mens han sad slik, blev øielaakene hans saa tunge, og han fik lyst til at ta sig en lur. Og da han saa sig om, fik han øie paa en stor seng borte i det ene hjørne. Der la han sig ned; men just som han skulde lukke øinene, tok sengen til at kjøre av sig selv rundt hele slottet. „Det var ret,“ sa han, „des mer, des bedre!“ Og sengen fôr avsted, som det var seks hester spændt fore, over dørstokker og trapper, til den med ett gjorde et vældig hop, vendte bunden i veiret, og blev liggende over ham som et helt berg. Han slængte puter og tepper av sig, krabbet ut og sa: „Nu kan de kjøre for mig hvem som

vil," og dermed la han sig ned ved sit ildsted, og sov til det blev dag. Da kom kongen op til ham, og da han saa gutten ligge paa gulvet uten at røre sig, trodde han at skræmslerne hadde dræpt ham. „Det var jamen synd for den vakre gutten," sa han. „Aa, det er nu ikke saa farlig," sa gutten, for han hadde hørt det, og reiste sig overende. Kongen blev baade glad og forundret, og spurte hvorledes det var gaat ham. „Ikke saa værst," sa han; „den ene natten er, til ende, og de to andre gaar vel ogsaa." Da han kom til vertshuset, gjorde verten store øine. „Jeg hadde ikke tænkt jeg skulde se dig levende igjen," sa han. „Men nu har du vel lært at grøsse." — „A nei, var det likt sig!" svarte gutten. „Bare jeg visste nogen som kunde lære mig det!"

Om kvelden gik han atter op paa slottet, satte sig ved ilden, og tok fat paa sin gamle vise: „Bare jeg kunde lære at grøsse!" Da det led mot midnat, hørte han det tok til at rusle og tusle, staake og braake omkring ham, først saa smaat, siden sterkere og sterkere. Saa blev alt med én gang stilt igjen; men saa hørte han et fælt skrik, og i det samme kom halvdelen av et menneske dættende ned gjennem peispipen og blev liggende bent for føtterne paa ham. „Heisan!" ropte gutten. „Men her vanter jo halvdelen. Faar vi ikke snart mere?" Da bar det løs igjen med brak og bulder; det duret og hylte, og saa kom den andre halvdelen deisende ned. „Vent litt!" sa gutten; „la os lægge et par gode kubber paa varmen, saa blir her mer hyggelig." Da det var gjort, og han snudde sig om, var begge halvdelene grodd sammen, og en stor styg mand sat paa hans plads.

„Nei, det var nok ikke meningen,“ sa gutten; „du tar jo min plads.“ Manden vilde skubbe ham unda, men gutten skubbet igjen og satte sig paa pladsen. Nu kom den ene manden efter den andre dumpende ned gjennom pipen. De hadde med sig ni dødningben og et par dødninghoder, og med dem gav de sig til at slaa kiler. Gutten syntes dette saa morsomt ut, og spurte: „Faar jeg lov til at være med?“ — „Ja, har du penger saa,“ svarte de. Det var det raad med, mente gutten; „men disse kulerne er ikke rigtig runde,“ sa han, og saa tok han dødninghoderne, satte dem paa dreiebænken og dreide dem runde. „Se saa!“ sa han, „nu triller de bedre, og la os nu faa liv i leken!“ Han spilte en stund med dem, og tapte en del av pengerne sine; men da klokken slog tolv, blev det borte alt sammen med én gang, og gutten la sig til at sove ved peisen. Om morgenen kom kongen og skulde høre hvorledes det var gaat. Aa jo, gutten fortalte han hadde hat det noksaa morsomt. „Jeg har slaat kiler,“ sa han, „og tapt nogen skillinger.“ — „Men har du ikke grøsset da?“ spurte kongen. Nei, det hadde han ikke. „Bare jeg visste nogen som kunde lære mig det!“

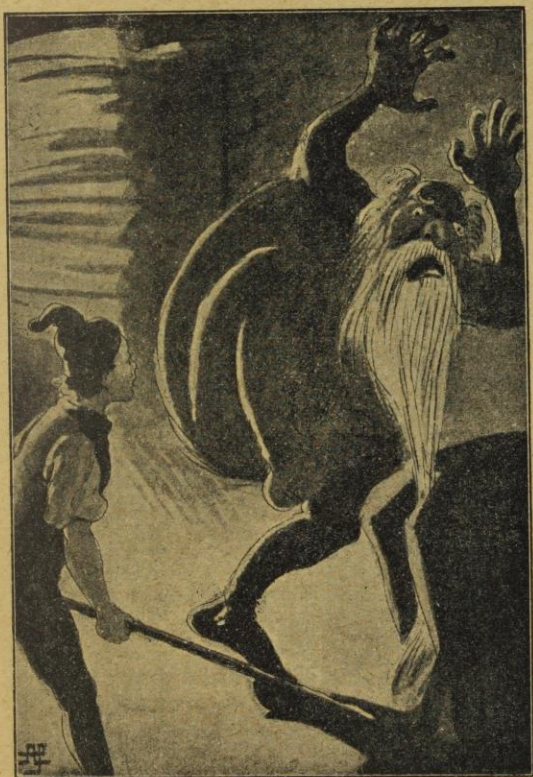
Tredje kvelden satte han sig paa bænken igjen, helt modfalden, sukket og sa: „Aa nei, bare jeg kunde lære at grøsse!“ Ut paa natten kom seks store mandfolk bærende paa en likkiste. Gutten tænkte det visst maatte være søskendbarnet hans som var død for en uke siden, og saa vinket han bort til likkisten: „Kom hit, saa skal du faa sitte hos mig og varme dig.“ Mændene satte kisten ned, og han gik bort og løftet av laaget. Det laa en mand i den; han la sin

haand paa hans ansigt; det var iskoldt. „Vent litt,“ sa han; „jeg skal prøve at faa varmen i dig.“ Han gik bort til ilden, varmet sin haand og la den paa ansigtet; men den døde vedblev at være like kald. Saa tok han ham op av kisten, satte sig bort til ilden, la ham over fanget og gned armene paa ham, forat blodet kunde komme i rørelse igjen. Men det hjalp heller ikke. Da kom han til at tænke paa at naar to ligger i seng sammen, saa varmer den ene den andre. Han bar da liket bort i sengen, bredde godt over det, og la sig selv ved siden. Om en stund kjendte han at dødmanden tok til at røre paa sig; for nu hadde han faat varmen i sig. „Har jeg ikke nu været snild med dig,“ sa gutten, „siden jeg har varmet dig saa godt?“ Da reiste den døde sig og ropte: „Nu kverker jeg dig!“ — „Er dette takken?“ sa gutten. „Da er det nok bedst du kommer ned i kisten igjen.“ Saa bar han ham tilbake og satte laaget paa. Straks efter kom de seks mænd og bar kisten bort. „Nei, bare jeg kunde lære at grøsse!“ sa gutten. „Men det lærer jeg nok aldrig.“

Saa kom det ind en mand som var større end alle de andre og saa rent fælslig ut; han var gammel og hadde et langt hvitt skjeg. „Kom hitt, du skrælling!“ ropte han. „Nu skal du nok lære at grøsse; for nu skal du dø!“ — „Ikke saa braat!“ sa gutten. „Skal jeg dø, siger du? Det tænker jeg vi skal bli to om.“ — „Haa, haa!“ skrek trolgubben; „slik en pilt skal vi nok faa bugt med.“ — „Ta det bare med ro,“ svarte gutten, „og vær endelig ikke for kaut paa det! Jeg tænker nok jeg er likesaa sterk som du og vel saa det.“ — „Det skal vi snart se,“ ropte

gamlingen. „Er du sterkere end jeg, saa skal du slippe vel fra det. Følg med! Lat os prøve!“

Saa førte han ham gjennom mørke ganger til en smidje; der tok han en øks og slog en av amboltene ned i jorden med ett slag. „Ikke værre!“ sa gutten, tok øksen og gikk til den andre ambolten. Gamlingen stilte sig ved siden, for at se godt efter, og det hvite skjegget hans hang langt ned. Gutten kløvde ambolten med ett hug; men gubben hadde huket sig dybt ned, og skjegget hans blev sittende fast i sprækken. „Nu har jeg dig!“ sa gutten, „og nu tænker jeg det er dig som er dødsens.“ Dermed trev han en jernstang og dundret løs paa trolgubben, alt det han orket. Gamlingen hylte og bad ham holde op, saa skulde han gi ham store rigdommer. Da slap gutten ham løs, og nu førte gubben ham til en kjelder i slottet og viste ham tre kister fulde av guld. Den ene skulde de fattige ha, og kongen den andre; „men den tredje er din,“ sa han til gutten. I det samme slog klokken tolv, utysket blev borte, og gutten stod i mørke. „Jeg finder vel ut likevel,“ sa han, famlet sig frem, og fandt omsider vei tilbake til kammeret. Der la han sig til at sove ved gruen. Om morgenen kom kongen og sa: „Naa, vet du nu hvad det er at grøsse?“ — „Nei,“ svarte gutten, og saa fortalte han at hans døde søskendbarn hadde været der, og siden en gammel graaskjeg, som hadde vist ham en mængde guld. „Men ingen av dem har lært mig at grøsse,“ la han til. Da sa kongen: „Nu har løst troldommen, som laa over slottet, og du skal faa prinsessen.“ — „Mange tak, det er godt og vel,“

svarte gutten; „men det er da harmelig, at jeg ikke kan lære at grøsse.“

Guldet blev hentet frem, og bryllupet blev holdt, og den unge kongen var meget glad i sin dronning; men saa godt han syntes han hadde det, saa sukket han likevel jevnt og stadig paa sin gamle maate: „Bare jeg kunde lære at grøsse!“ Dette blev dronningen tilslut kjed av, og kammerpiken sa da: „Jeg vet raad; han skal snart faa lære at grøsse.“ De fulgtes da ned til bækken, som randt gjennom haven, og fanget et spand fuldt av smaa stiklinger og anden fiskeyngel. Om natten, mens den unge kongen sov, tok dronningen dynen av ham og tømte spandet med al smaafisken ut over ham, saa fiskene hoppet og sprelte omkring benene paa ham. Da braavaagnet han og ropte: „Huf, det grøsser i mig! Kjære kone, det grøsser i mig!“

Saa hadde han da endelig lært at grøsse.

